

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

за освітньою програмою

«Податкова та митна справа»

з теми:

**«МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ
ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ»**

Виконавець:

студент факультету фінансів та
банківської справи

Олійник О.О.

Науковий керівник

к.е.н., доцент Луценко І.С

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Після прийняття законопроекту про децентралізацію для об'єднання територіальних громад і ти самим підвищення ефективності діяльності вдали органів місцевого самоврядування, покликані для покращення соціально-економічного становища населення та їх розвитку.

Одним із ключових питань цього процесу під час реформування є питання ефективного формування фінансових ресурсів та забезпечення гідних соціальних умов життя населення. Відповідно до цього змінюється роль і політичне значення місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України, більшу частку яких складають загальнодержавні податки та державні трансфери.

З огляду на досвід провідних зарубіжних країн, автономія місцевих органів самоврядування дасть змогу у правильно фінансуванні важливих проектів, окреслить економічно стратегічні напрямки діяльності, розширить джерела фінансування місцевих бюджетів на основі вдосконалення системи місцевих податків і зборів. Місцеві податки і збори є основною доходною базою місцевих бюджетів і виконують функцію – фінансового наповнення, механізм якої повинен постійно вдосконалюватися, адаптивуватися до змін моделі соціально-економічного розвитку.

Задля вирішення проблем збільшення надходжень місцевих податків і зборів сосовно запозиченго досвіду зарубіжних європейських країн, потрібно продрвження реформування оподаткування на шляху до інтеграції Європейського Союзу та відповідати усім вимогам.

Проблемні питання досліджували такі вчені, як І. Лопушинський, А. Каспрук, В. Дмитровська, В. Вишневський, А. Ауербах, Н. Благоева, Д. Георгієва, Д. Йоргенсон, Р. Лилова, В. Лейбфріц, Е. Мендоза, В. Милинов, Дж. Стігліц, Д. Фулerton, Харбергер та ін.

Окремі аспекти цієї проблеми ґрунтовно висвітлені в сучасній економічній літературі: це стосується, зокрема, праць вітчизняних науковців В. Андрущенко, І. Лютий, П. Мельник, А. Соколовська, В. Пушкарьова, Т. Юткіна, А. Казка, А. Крисоватого, О. Марченко, В. Мельника, С. Онишко, А. Соколовської, В. Федосова, Л. Шаблістої та інших.

Метою кваліфікаційної роботи є: проаналізувати роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України.

Реалізація поставленої мети обумовила такі завдання:

визначити сутність доходів місцевих бюджетів: сутність, їх класифікацію та принципи формування;

- висвітлити сутність місцевих податків і зборів;

- дослідити історичний процес становлення місцевого оподаткування;

- провести моніторинг бюджетоутворюючої ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021рр;

- визначити вплив єдиного податку на формування доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр.;

- проаналізувати надходження майнових податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр.;

- розглянути зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні;

- запропонувати шляхи підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів в місцевих бюджетах України.

Об'єкт дослідження – система місцевих податків і зборів.

Предмет дослідження - сукупність теоретично-методологічних положень щодо функціонування системи місцевих податків і зборів в Україні.

Методи дослідження. у кваліфікаційній роботі були використані загальнонаукові й емпіричні методи досліджень:

Методологічною основою кваліфікаційної роботи є загальнонаукові та спеціальні методи визначення ролі місцевих податків та зборів у власних доходах місцевих бюджетів України. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: методи наукового абстрактного аналізу, індукції і дедукції, узагальнення та систематизації – при дослідженні теоретичного матеріалу; метод порівняльного аналізу – під час вивчення наукової літератури сучасних досліджень з обраної проблематики; метод статистичних порівнянь – для визначення ролі місцевих податків та зборів у формуванні місцевого бюджету України; метод економічного аналізу – при визначенні механізму формування ресурсів місцевого бюджету та його оцінки; метод економіко-математичного моделювання – для аналізу впливу факторів на єдиний податок, майновий податок при формуванні доходів місцевих бюджетів.

Інформаційною базою випускної роботи є: законодавчі та нормативно-правові акти; наукові публікації вчених економістів; монографічні дослідження; статистичні дані Державної служби статистики; Міністерства фінансів України, Державної податкової служби, Державної митної служби, електронні ресурси світової мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розширенні та удосконаленні теоретичних положень ролі місцевих податків і зборів на формування місцевих бюджетів України; розробка концептуальних засад щодо підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів в місцевих бюджетах України та надання рекомендацій стосовно зарубіжного досвіду місцевого оподаткування та можливостей його адаптації в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження мають теоретичне значення для вдосконалення справляння податку на прибуток.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних

літературних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 66 сторінках, містить 16 рисунки, 12 таблиць, список використаних джерел, що налічує 45 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні засади становлення і розвитку місцевого оподаткування»** досліджена сутність доходів місцевих бюджетів: сутність, їх класифікацію та принципи формування; висвітлено сутність місцевих податків і зборів; досліджено історичний процес становлення місцевого оподаткування.

У другому розділі **«Оцінювання ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України»** проведено моніторинг бюджетоутворюючої ролі місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021рр; визначено вплив єдиного податку на формування доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр.; проаналізовано надходження майнових податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр.

У третьому розділі **«Пріоритетні напрями удосконалення оподаткування податком на прибуток підприємств в Україні»** розглянуто зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні; запропоновано шляхи підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів в місцевих бюджетах України.

ВИСНОВКИ

1. У результаті визначення сутності доходів місцевих бюджетів: було надано трактування категорій «місцевий бюджет» та «доходи місцевих бюджетів», надано класифікацію доходів місцевих бюджетів та їх принципи. Крім того, охарактеризовано кожен вид доходів місцевих бюджетів. До принципів формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації: бюджетна еквівалентність, національна солідарність, децентралізація, бюджетний федералізм, субсидіарність, фінансова самостійність, фінансове вирівнювання, принцип територіальної прив'язки.

2. Досліджуючи економічну сутність місцевих податків і зборів визначено, що місцеві податки і збори є податки і збори, які встановлюються як вищим органом влади, так і органами місцевого самоврядування, проте запроваджуються лише рішенням місцевого органу влади, що діє на відповідній території, є обов'язковими для сплати на даній території та надходять до місцевого бюджету. Місцевим податкам і зборам характерні усі ознаки загальних податків, але вони мають й свої особливості за адресністю; за роллю у формуванні бюджетів; за періодичністю сплати; за цільовим

спрямуванням. Крім того встановлено, що місцеві податки і збори виконують: фіскальну, регулюючу та децентралізуючу функції.

3. У результаті висвітлення генезису виникнення та розвитку місцевих податків і зборів було зазначено, що місцеві податки запроваджує вперше Англія у XVII ст. у вигляді податку на користь бідних. В Україні розвиток місцевих податків і зборів можна об'єднати у два періоди, а саме: перший період (1991-2010) – до прийняття Податкового кодексу України. Такий період розвитку місцевих податків і зборів характеризується неефективним механізмом місцевого оподаткування, оскільки наряду з дією 14 місцевих податків і зборів податкова складова формування доходів місцевих бюджетів була незначною, а на адміністрування цих податків витрачались значні витрати; другий період (2011 – по теперішній час) – після прийняття Податкового кодексу України, який характеризується докорінною зміною місцевого оподаткування з метою вдосконалення адміністрування податків, зниження податкового навантаження на підприємництво та створення стимулів для інноваційно-технологічного розвитку вітчизняної економіки

4. У результаті проведення моніторингу надходжень місцевих податків і зборів до місцевого бюджету з'ясовано, що основними бюджетоформуючими джерелами за період 2017-2021 рр. власних доходів бюджету міста є податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки і збори, та акцизний податок. У структурі місцевих податків і зборів місцевих бюджетів до 2017 року найбільшу питому вагу займала плата за землю, де у середньому вона становила 47,6%, єдиний податок був другим за обсягами надходжень до місцевих податків і зборів та складав у середньому 42,4%. Починаючи з 2018 р. ситуація змінилась та єдиний податок має найвищий рівень концентрації у місцевих податках і зборах місцевих бюджетів та у 2021 р. становив на рівні 51 %. Крім того, було порівняно структуру місцевих податків і зборів місцевих бюджетів до прийняття Податкового кодексу України, де констатовано, що структура місцевих податків і зборів була значно ширшою, а найбільший рівень концентрації мали ринковий збір, збір за паркування та комунальний податок.5.

5. У результаті визначення впливу єдиного податку на формування доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр. встановлено, що єдиний податок є чи неодним з найвпливовіших місцевих податків щодо формування місцевих бюджетів України. Його частка у доходах місцевих бюджетів 2021 року складає близько 50%. Визначено, що факторами впливу на зростання відповідного податку у доходах місцевих бюджетів є: по-перше, збільшення кожного року прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати; по-друге, збільшення платників податків фізичних осіб-підприємців; третє, зростання лімітів доходу по групах єдиного податку, так як вони мають прив'язку до мінімальної заробітної плати.

6. Проаналізовано надходження майнових податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за період 2017-2021 рр. та у результаті

встановлено, що майновими податками, які формують доходи місцевих бюджетів України є: податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, податок на землю (плата на землю). Найбільшим джерелом доходів місцевих бюджетів у складі групи майнових податків є плата за землю (93,7%), яка складається із земельного податку й орендної плати за землю, друге місце займає податок на майно відмінне від земельної ділянки. Транспортний податок складає найменшу частку у доходах місцевих бюджетів України.

7. У результаті дослідження зарубіжного досвіду справляння місцевих податків і зборів, на відміну від України, для зарубіжних країн характерна висока фіскальна ефективність місцевих податків. Так, в частка місцевих податків у доходах місцевих бюджетів в США становить 65%; в Австрії – 72%, Данії – 51%; Іспанії – 31%; Німеччині – 45 %; Англії – 37%. Не тільки за рівнем концентрації місцевих податків у доходах місцевих бюджетів країн світу має відмінності Україна, а й за кількістю саме місцевих податків. Наприклад, у Франції кількість місцевих податків досягає – 40; у Німеччині – 55; у Бельгії – 100; у Італії – 70. Проте є й країни у яких обмежена кількість місцевих податків і зборів такі як: Англія, Польща, Японія, США. Крім того, проаналізовано, досвід зарубіжних країн щодо справляння таких місцевих податків як: податок на майно, транспортний податок, туристичний збір та визначені можливості використання зарубіжного досвіду в українській практиці.

8. Запропоновано пріоритетні напрямки удосконалення місцевого оподаткування та визначено резерви зміцнення податкової бази місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків і зборів в умовах фіскальної децентралізації:

- в частині єдиного податку на законодавчому рівні збільшити критерії обсягу доходів за рік для платників єдиного податку та відповідно ставок єдиного податку, з метою зростання кола платників єдиного податку, що в свою чергу приведе до підвищення рівня фіскальної ефективності єдиного податку;

- в частині податку на нерухомість відмінне від земельної ділянки, на законодавчому рівні змінити базу оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, а саме визнати не загальну її площу, а вартісну оцінку майна це дозволить виконати принцип справедливості в оподаткуванні та приведе до зростання бюджетоформуючої ролі відповідного податку . Крім того, якщо хоч не змінювати бази оподаткування необхідним є переглянути перелік пільг, що надаються з відповідного податку;

- в частині транспортного податку на законодавчому рівні розширити перелік транспортних засобів, що підлягатимуть оподаткуванню відповідним податком, а саме: яхти, літаки, вертольоти, мотоцикли середньоринкова вартість яких становить понад 450 тис. грн, самохідні машини, що є у власності як юридичний, так й фізичних осіб;

- в частині туристичного збору запровадити додаткову ставку туристичного збору саме для готелів категорії «п'ять зірок» та «чотири зірки» на рівні 10% від мінімальної заробітної плати на 1 січня податкового року.

АНОТАЦІЯ

Олійник О. О. «Місцеві податки і збори та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів України»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності
«072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Податкова та митна справа». –

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі розглядаються теоретичні засади становлення і розвитку місцевого оподаткування.

Визначається сутність доходів місцевих бюджетів: сутність, їх класифікація та принципи формування. Висвітлюється сутність місцевих податків і зборів. Досліджено історичний процес становлення місцевого оподаткування;

Здійснено моніторинг бюджетоутворюючої ролі місцевих податків та зборів у формуванні місцевих бюджетів України за період 2017-2021рр. Визначено вплив єдиного податку на формування доходів місцевих бюджетів України за період 2017-2021рр. та проаналізовано надходження майнових податків і зборів у доходах місцевих бюджетів України за 2017-2021 рр.

Розглянуто зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливість його адаптації в Україні. Запропонувати шляхи підвищення фіскальної ролі місцевих податків та зборів в місцевих бюджетах України

Ключові слова: *місцеві податки і збори, оподаткування, єдиний податок, майновий податок, місцевий бюджет.*

ANNOTATION

Oliinyk O. "Local taxes and fees and their roles in formation of income of local budgets of Ukraine"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty «072 «Finance, banking industry and insurance»

(code and name of the specialty)

for the educational program «Revenue and customs». –

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

The work deals with the theoretical aspects formation and development of local taxation. The essence of local income in budgets and its classification with principles of formation are defined. The nature of local taxes and fees is highlighted. The historical process of formation of local taxation is researched.

The monitoring of budget foundational role of local taxes and fees in formation of income of local budgets of Ukraine in the period of 2017-2018 is completed. The influence of single tribute in formation of income of local budgets of Ukraine in the period of 2017-2021 is defined. The receipts of property taxes and fees in revenue of local budgets of Ukraine in the period of 2017-2021 are analyzed. The foreign experience of local taxation and possibility of its adaptation in Ukraine are considered.

The conclusions and suggestions of ways of increasing fiscal role of local taxes and charges in local budgets of Ukraine are made in the process of research.

Key words: *local taxes and fees, taxation, single tax, property tax, local budget.*